Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Instroom van niet-EER-studenten in de wo-bachelor

factsheet - september 2021

Wetenschappelijke bacheloropleidingen laten aspirant-studenten uit niet-EER landen na een voorbereidend jaar toe, terwijl hun vooropleiding niet voldoet aan het vereiste vwo-niveau. Ook na afronding van dit voorbereidend jaar is het vwo-niveau niet gegarandeerd. Omdat Nederlandse aspirant studenten wel aan de vooropleidingseis moeten voldoen, worden verschillende groepen studenten ongelijk behandeld bij hun toelating tot het wetenschappelijk onderwijs.
Deze factsheet geeft een indicatie van de omvang van deze groep niet-EER-studenten. De informatie in deze factsheet is gebaseerd op de onderwijssystemen uit niet-EER-landen waar geen diploma bestaat dat gelijk is aan het Nederlandse vwo-niveau. Over het bereikte niveau van individuele aspirant-studenten hebben we geen informatie.

Waarom deze factsheet?
Aanleiding is het rapport over het voorbereidend jaar door de Landelijke commissie gedragscode hoger onderwijs. Daaruit blijkt dat een aantal universiteiten studenten toelaat tot bacheloropleidingen van buiten de Europese Economische Ruimte (EER) die een vooropleiding hebben op havo-niveau. Zij volgen in Nederland eerst een voorbereidend jaar, maar hebben ook na afronding niet het wettelijk vereiste diploma op vwo-niveau.
De Inspectie van het Onderwijs vindt het belangrijk dat het hoger onderwijs gelijke toegangskansen biedt, zowel aan nationale als aan internationale aspirant-studenten. Eisen aan het instroomniveau moeten voor beide groepen gelijk zijn.

De feiten op een rijtje

Omvang
- In 2020 begonnen rond de 2.500 niet-EER-studenten met mogelijk een diploma onder vwo-niveau aan een wo-bachelor opleiding*.

Risico: Ongelijke toelating voor verschillende groepen
- Daarmee bestaat het risico dat Nederlandse havo-gediplomeerden worden benadeeld ten opzichte van EER- en niet-EER-studenten met een diploma van een vergelijkbaar niveau. Deze verschillende groepen studenten volgen immers andere wegen tot toelating. Ook bestaat het risico van ongelijke toelatingskansen tot numerus fixusopleidingen. Om die reden is een voorbereidend jaar voor toelating tot een fixusopleiding vanaf 2021-2022 niet meer mogelijk.
- Dit risico is met name aanwezig bij enkele universiteiten, bij opleidingen in de bedrijfseconomische richting, numerus fixusopleidingen in de psychologie en bij kleinschalig intensieve opleidingen.

Geen zicht op criteria
- Er bestaat op stelselniveau geen duidelijk beeld over de criteria op basis waarvan instellingen studenten toelaten vanuit niet-EER-landen. Instellingen kunnen op individueel niveau bepalen welke student al dan niet toelaatbaar is.

* De EER omvat de Europese Unie + Liechtenstein, Noorwegen en IJsland.

Achtergrond: wettelijke regels

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) bevat een uitvoerige regeling voor vooropleidings- en toelatingseisen (artikel 7.23b en verder). Op hoofdlijnen houdt deze het volgende in:

- Voor toelating tot het wetenschappelijk onderwijs is een vwo-diploma vereist.
- Ook studenten met een hbo-propedeuse zijn toelaatbaar.
- Daarnaast zijn aspirant-studenten toelaatbaar uit de landen die het Verdrag van Lissabon mede hebben ondertekend én die toegang hebben tot het wetenschappelijk onderwijs of hoger beroepsonderwijs in het eigen land.

Daarbij is het instellingsbestuur eindverantwoordelijk voor de toegang tot het onderwijs aan de instelling. Het instellingsbestuur kan bijvoorbeeld vrijstelling verlenen van de 'vwo-eis' als de aspirant-student een diploma bezit dat naar het oordeel van het bestuur gelijkwaardig is aan het vwo-diploma.

Gedragscode: 'Volg vooropleiding WHW'

De 'Gedragscode internationale student hoger onderwijs' schrijft voor dat onderwijsinstellingen de toelaatbaarheid van internationale studenten beoordelen aan de hand van ten minste de benodigde vooropleiding als bedoeld in de WHW. De Landelijke commissie gedragscode hoger onderwijs vindt het voorbereidend jaar dat enkele universiteiten bieden een ruime interpretatie van dit voorschrift.

Minister: 'Niet internationaal werven via voorbereidend jaar'

De minister vindt werving via een voorbereidend jaar van extra internationale studenten die nog niet toelaatbaar zijn, in strijd met de geest van de WHW en de Gedragscode. Het is weliswaar aan de instellingen om de toelaatbaarheid van internationale studenten te beoordelen, maar die bevoegdheid veronderstelt dat het gaat om het beoordelen van de gelijkwaardigheid van het diploma van de aankomend student. Daarbij zijn de diplomawaarderingen en –adviezen door Nuffic (de Nederlandse organisatie voor internationalisering in onderwijs) het uitgangspunt.[1]

Wat maakt het zo complex?

Met sommige landen zijn afzonderlijke afspraken gemaakt over de diplomawaardering. Aspirant-studenten uit landen die het Lissabon-verdrag mede hebben ondertekend zijn, als gezegd, direct toelaatbaar tot de wo-bachelor als ze een vo-diploma hebben dat in hun land toegang biedt tot de universiteit. Hieronder vallen ook enkele niet-EER-landen zoals Canada.

Met onder andere China is er door het ministerie van OCW een apart bilateraal verdrag getekend waarin is geregeld dat een toelatingsexamen en toelatingsbewijs voor een universitaire studie in China ook in Nederland als toelating geldt.

Er bestaan meer van dergelijke verdragen en onderlinge afspraken. Deze worden niet centraal bijgehouden of gearchiveerd.

Geen landelijke cijfers individuele studenten

Er zijn geen landelijke cijfers over welke niet-EER-studenten een voorbereidend jaar hebben gevolgd, of instromen op basis van andere diploma's of overeenkomsten in de wetenschappelijke bachelor. Wel weet het Nuffic welke landen diploma's verstrekken die vergelijkbaar zijn met het Nederlandse vwo-niveau en welke landen geen diploma's op vwo-niveau kennen. In deze landen doen aspirant-studenten gewoonlijk een toelatingstoets om tot een universitaire bachelor te worden toegelaten.

Risico-indicatie, geen individuele studenten bekeken

De cijfers in deze factsheet baseren zich op deze landeninformatie en zijn om die reden niet meer dan een risico-indicatie. Dat wil zeggen: is het aantal studenten uit landen zonder diploma op vwo-niveau groot, dan is ook het risico groot dat veel studenten in Nederland wettelijk niet toelaatbaar zijn. Deze inventarisatie richt zich niet op de beoordeling van individuele toelatingsdossiers van studenten.

Apart: fixus en kleinschalig intensieve opleidingen

Naast de instroom in de gehele wetenschappelijke bachelor, is ook de instroom in opleidingen met een fixus en in kleinschalig intensieve opleidingen in beeld gebracht. In dit type opleidingen is de internationale instroom van oudsher groot. Een voorbeeld van kleinschalig en intensieve opleidingen zijn de university colleges. Het voorbereidend jaar voor een fixusopleiding is met ingang van het studiejaar 2021-2022 afgeschaft. In hoeverre de directe instroom in fixusopleidingen uit niet-EER landen daarmee altijd aan het vereiste vooropleidingsniveau voldoet, is onbekend.

[1] Brief minister van OCW d.d. 7 januari 2021, nr. 26333775

Wat verstaan we onder landen zonder diploma op vwo-niveau?
Verschillende niet-EER-landen hebben een onderwijssysteem waarvan de generieke waardering door het Nuffic van het middelbareschooldiploma onder het vwo-niveau ligt (verder aangeduid als *diploma onder vwo-niveau*). Landen waarvoor dit geldt zijn bijvoorbeeld China en Turkije. Zie hiervoor ook Onderwijssystemen | Nuffic.

Wie zijn studenten uit landen zonder diploma op vwo-niveau?
Eerstejaars studenten zonder Nederlandse vooropleiding afkomstig uit een land zonder diploma op vwo-niveau zijn in deze factsheet geteld als instromers uit die betreffende landen.
In deze factsheet wordt geen rekening gehouden met mogelijke individuele aanvullende diploma's of toelatingsexamens. Individuele studenten kunnen gecombineerde curricula hebben gevolgd aan een middelbare school, die tot een vergelijking met het vwo-diploma kan leiden. Ook kunnen zij mogelijk een jaar hoger onderwijs in eigen land hebben voltooid, zij zijn dan over het algemeen ook toelaatbaar tot het hoger onderwijs in Nederland. Ten slotte wordt bij uitzondering soms een vervolgopleiding in eigen land – bijvoorbeeld een 2-jarige bachelor - met het vwo vergeleken. Deze uitzonderingen worden door Nederlandse instellingen op individuele basis beoordeeld.

Veel niet-EER-landen hebben één type algemeen voortgezet onderwijs dat toegang biedt tot het nationale hoger onderwijs. De universiteiten uit dat land selecteren vervolgens de meest getalenteerde studenten. Het niveau van dit soort diploma's wordt door Nuffic meestal vergeleken met dat van (ruim) het havo-diploma, aangezien het gehele leeftijdscohort gemiddeld ongeveer dit niveau haalt. Er zijn Nederlandse universiteiten die de studenten uit deze groep selecteren voor toelating tot een wetenschappelijke bacheloropleiding.

*Nederlandse studenten met een havo-diploma zijn niet toelaatbaar tot het voorbereidend jaar en/of in de wetenschappelijke bachelors. Nederlandse studenten met een hbo-propedeuse zijn ook vaak niet direct toelaatbaar tot deze bachelors.
De instelling vraagt aan deze groep studenten vaak een vwo-staatsexamen of vergelijkbaar certificaat voor de vakken wiskunde A of B en soms voor Engels.*

Wat is een voorbereidend jaar?
In de gedragscode wordt het voorbereidend jaar gedefinieerd als het voorbereidend onderwijs – inclusief het voorbereidend taalonderwijs – met een duur van maximaal één jaar, dat door of onder verantwoordelijkheid van de onderwijsinstelling wordt aangeboden aan de internationale student teneinde tot de reguliere wetenschappelijke bachelor te worden toegelaten. Studenten die het voorbereidend jaar volgen krijgen geen vwo-diploma of een ander diploma waarmee zij volgens de WHW toegelaten kunnen worden tot een wetenschappelijke bachelor.

Niet-EER-studenten betalen tussen de 12.000 en 18.000 euro voor een voorbereidend jaar. Na instroom in de bachelor betalen ze het instellingscollegegeld. Het instellingscollegegeld ligt vele malen hoger dan het reguliere collegegeld.

Er komen meer studenten uit EER-landen zónder diploma op vwo-niveau, dan uit landen mét diploma op vwo-niveau

In 2020 zijn er 53.442 studenten voor het eerst begonnen aan een bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs. Van deze groep had 72 procent de Nederlandse nationaliteit. 21 procent had de nationaliteit van een EER-land en 7 procent had de nationaliteit van een niet-EER-land. Die 7 procent komt overeen met ongeveer 3.752 studenten.

Van de instroom uit niet-EER-landen is twee derde afkomstig uit landen met een onderwijssysteem dat geen diploma's op vwo-niveau verstrekt, dat is 4,6 procent van de totale instroom en komt neer op 2.472 studenten. Respectievelijk 2 en 0,4 procent van de totale instroom komt uit niet-EER landen waar wel een diploma op vwo-niveau bestaat, of uit landen waarover dergelijke informatie ontbreekt.

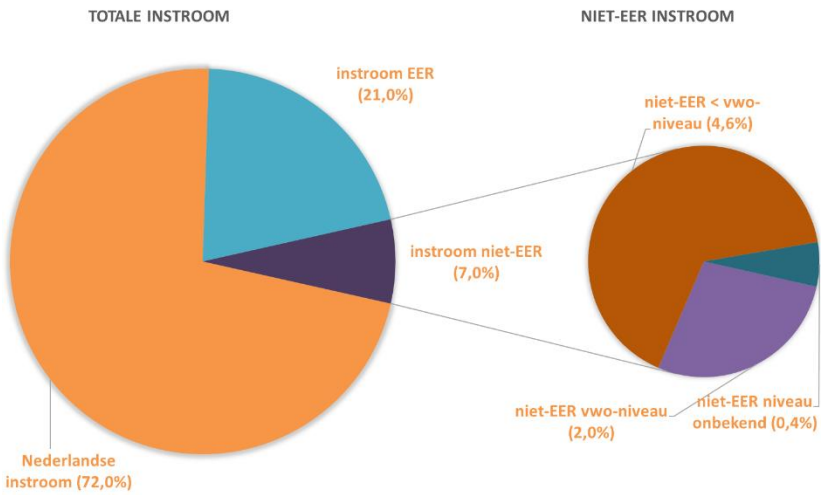

Figuur 1
Voltijds internationale instroom in de wetenschappelijk bachelor naar diploma-niveau, 2020 (n=53.442)

In kleinschalig intensieve opleidingen stromen relatief veel niet-EER-studenten in

In kleinschalig intensieve opleidingen stromen naar verhouding bijna twee maal zo veel niet-EER studenten in als in andere opleidingen: bijna 12 procent van de instroom in kleinschalig intensieve opleidingen heeft de nationaliteit van een niet-EER-land. Dit zijn ongeveer 292 studenten. De niet-EER-instroom in fixusopleidingen is nagenoeg gelijk aan de gemiddelde niet-EER-instroom, namelijk 7 procent.

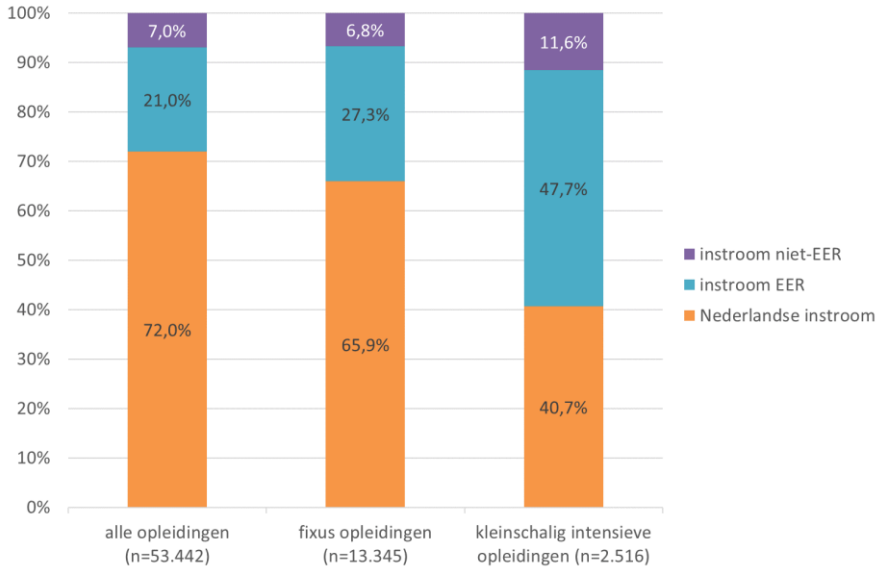

Figuur 2
Voltijds instroom in selectieve opleidingen naar herkomst, 2020

Ook is de niet-EER instroom in kleinschalig intensieve opleidingen vaker uit landen met diploma onder vwo-niveau

Bij kleinschalig intensieve opleidingen komt 5,5 procent van de studenten uit landen zonder diploma op vwo-niveau. In overige opleidingen, waaronder ook fixusopleidingen, is 4,5 procent van de studenten afkomstig uit niet-EER-landen zonder diploma op vwo-niveau.

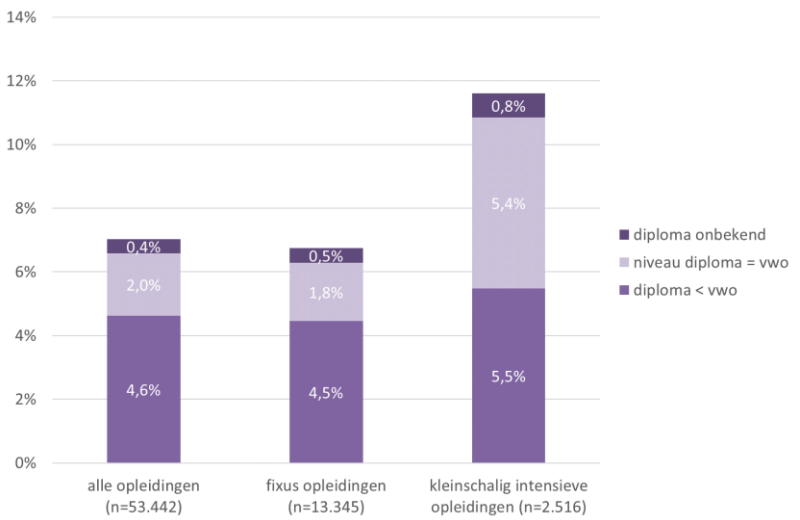

Figuur 3
Voltijds instroom uit niet-EER-landen in selectieve bachelor opleidingen naar landelijk niveau diploma, 2020

Chinese studenten in de meerderheid uit niet-EER-landen met diploma onder vwo-niveau

Eén vijfde van alle instromende studenten met een middelbare schooldiploma onder VWO niveau komt uit China. Dit zijn 514 studenten in 2020.

Bijna 14 procent heeft de Turkse nationaliteit en ruim 8 procent de Russische. In de tien landen zonder diploma op vwo-niveau met de grootste instroom in het Nederlands wetenschappelijk onderwijs zijn er zes Aziatisch, drie zijn (gedeeltelijk) Europees en een is Afrikaans. In totaal dekken de tien landen ruim driekwart van de totale instroom uit landen met diploma onder vwo-niveau.

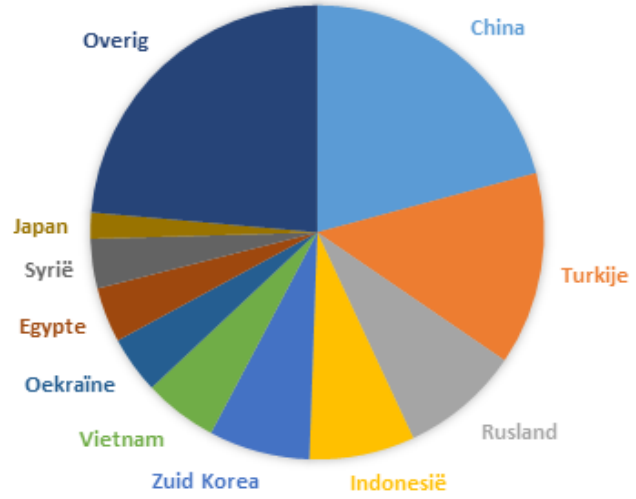

Figuur 4
Nationaliteiten van de 10 grootste toeleverende niet-EER-landen met diploma onder vwo-niveau, naast de overige, 2020

Studenten uit niet-EER landen met diploma onder vwo-niveau veelal bij dezelfde instellingen en opleidingen

In absolute aantallen gaan de meeste studenten met een nationaliteit uit niet-EER-landen met een diploma onder vwo-niveau naar bacheloropleidingen aan de Universiteit van Amsterdam. 6 van de 20 opleidingen met de grootste instroom van deze studenten zijn van de UvA. 4 van deze 20 opleidingen worden door de Erasmus Universiteit verzorgd. Met name veel (internationale) bedrijfsopleidingen kennen een hoge instroom van deze niet-EER studenten (7 van de 20 opleidingen).

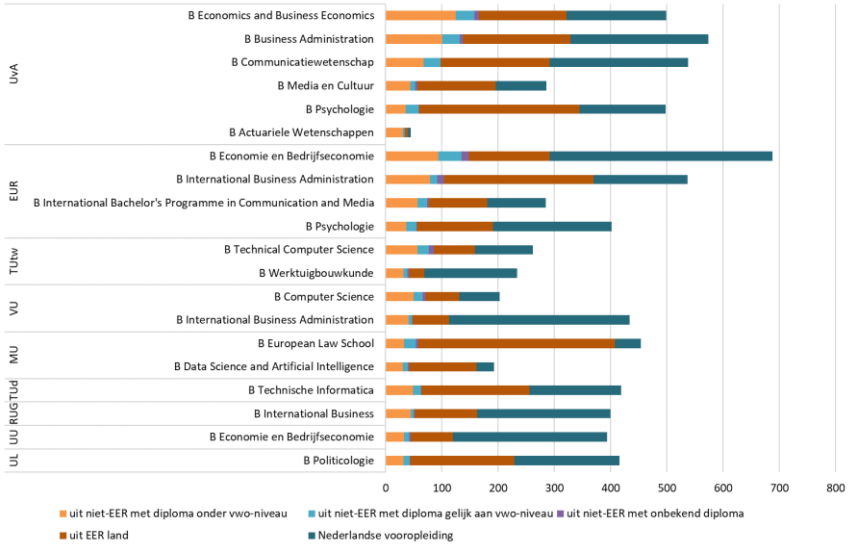

Figuur 5
De 20 bacheloropleidingen met de grootste voltijd niet-EER-instroom van landen met diploma onder vwo-niveau, gesorteerd op instelling, 2020

Veel niet-EER instroom uit landen met een diploma onder vwo-niveau in fixusopleidingen psychologie en fixusopleidingen aan de RUG

Als we kijken naar Nederlandse bachelor opleidingen met een fixus waar de meeste studenten uit niet-EER landen en een diploma onder vwo-niveau instromen, dan springt Rijksuniversiteit Groningen en de opleiding psychologie eruit. Rijksuniversiteit Groningen heeft veel bacheloropleidingen met een fixus waar veel studenten instromen uit niet-EER landen met diploma onder vwo-niveau. 4 van de 20 opleidingen met de grootste instroom van deze studenten worden in Groningen aangeboden. Verder valt op dat 7 van deze 20 fixus opleidingen, bachelors psychologie zijn. Slechts drie psychologie-opleidingen in Nederland komen niet in deze lijst van 20 opleidingen voor.

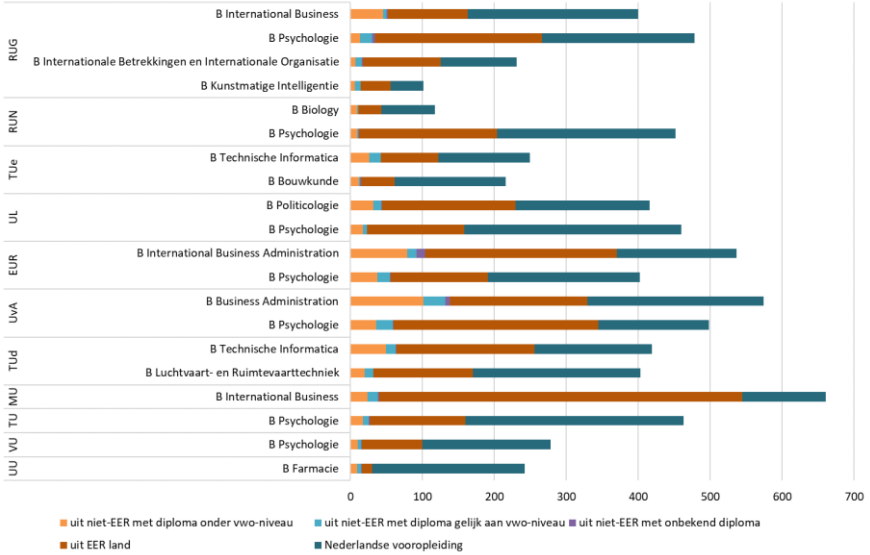

Figuur 6
De 20 bacheloropleidingen met de grootste voltijd niet-EER-instroom in fixusopleidingen van landen met diploma onder vwo-niveau, gesorteerd op instelling, 2020

Veel niet-EER instroom uit landen met diploma onder vwo-niveau in university colleges

Kleinschalig intensieve wetenschappelijke bachelor opleidingen zijn over het algemeen verbonden aan university colleges (bachelors Liberal Arts and Sciences). In totaal worden er 14 kleinschalig intensieve bachelor opleidingen aangeboden in het wetenschappelijk onderwijs, waarvan er 8 in university colleges. De instroom van niet-EER studenten met een diploma dat mogelijk geen vwo-niveau heeft is groter in de university colleges dan in de overige kleinschalige intensieve opleidingen.

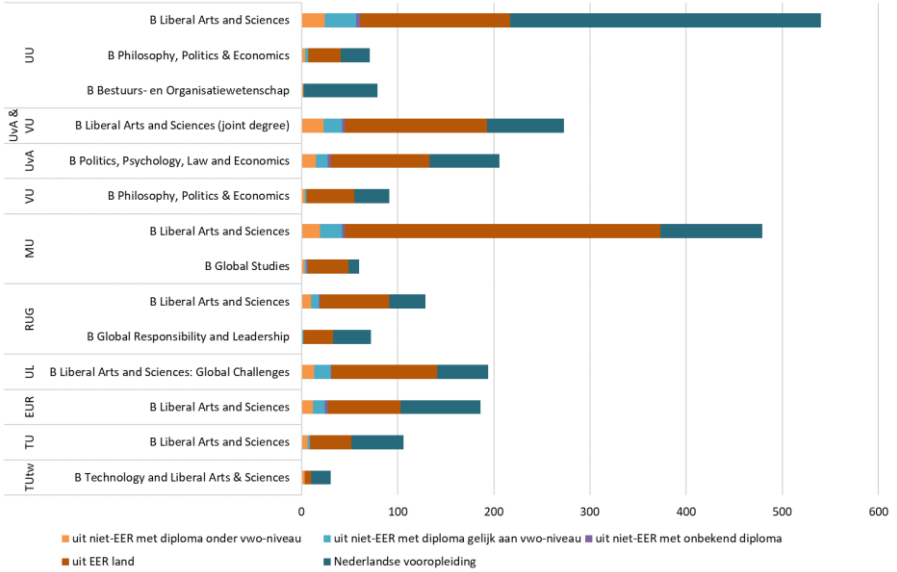

Figuur 7
14 kleinschalig intensieve bachelor opleidingen naar nationaliteit van landen met en zonder diploma op vwo-niveau, 2020

Niet-EER-instroom met diploma onder vwo-niveau: wisselend beeld in instellingen

De universiteit Twente heeft in de bachelor naar verhouding de grootste instroom van studenten uit landen die in hun onderwijssysteem geen diploma kennen dat gelijk is aan het Nederlandse vwo-niveau: van alle studenten die aan de universiteit Twente instromen, behoort ruim tien procent tot deze groep. Wageningen University (WU) heeft de kleinste instroom van deze groep studenten op al haar instromende studenten in de bachelor: de nationaliteit van 1,1 procent van de totale voltijd bachelor instroom in WU betreft niet-EER-landen met een diploma onder vwo-niveau.

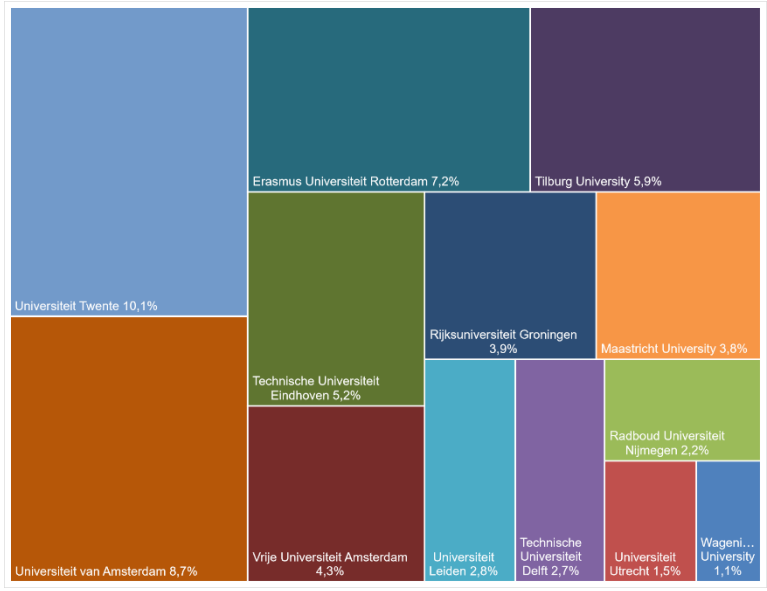

Figuur 8
Percentage instroom in bachelor opleidingen uit niet-EER-landen met diploma onder vwo-niveau naar instelling, 2020